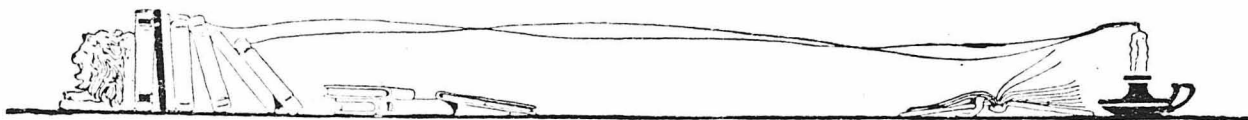


ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΜΑΣ



ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Ἐλλὰς τὴν σὴν εἰκόνα
ἀθάνατον ὡσαν βουλομένη,
σοῦ μὴ δίδοντας, ὄμμασιν
Ἑλληνας ζωγράφου ἠφῆρασαν.

Ἐπρεπε νὰ «φωραῖσώ» κ' ἐγὼ τὴν εἰκόνα τοῦ Παπαδιαμάντη «αὐτοῦ μὴ δίδοντας».

— Θὰ σοῦ φωτογραφίσω τὸν Παπαδιαμάντη... εἶπα μὴ μέρω στὸν Διευθυντὴ τῶν «Παναθηναίων», τὸν ἀλησμόνητό μου Κίμωνα Μιχαηλίδη.

— Ἄν τὸ καταφέρω—μοῦ εἶπε—θὰ εἶνε μὴ ἐπιτυχία γιὰ τὰ «Παναθηναία». Ἄλλα δὲν τὸ πιστεύω.

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη, τόσο μοῦ εἶχε καρφωθεί αὐτὴ ἡ ἰδέα, ὥστε, ὡς πὼν νὰ φτάσῃ ἡ στιγμὴ νὰ ἐκστρατεύσω στὴ Δεξαμενὴ, τρεῖς ἀνησυχίες μὲ βασάνιζαν. Πρῶτη, μήπως πεθάνῃ στὸ μεταξὺ αὐτὸ ὁ Παπαδιαμάντης, δευτέρη μήπως πεθάνω ἐγὼ καὶ τρίτη μήπως προφτάσῃ κανένας ἄλλος καὶ τὸν φωτογραφίσῃ, παίρνοντας μου τὴν προτεραιότητα, πὼν τὴ λογάριάζω σὰν ἓνα τίτλο τιμῆς γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Καὶ μαζὶ μὲ τὶς ἀνησυχίες αὐτὲς μὲ βασάνιζε μὴ προκαταβολικὴ τύψη συνειδήσεως γιὰ τὴν ἀπάτη, πὼν ξιμεῖλα νὰ διαπράξω, κάνοντας στὸ σεβαστό μου φίλο, χωρὶς τὴ θέλησή του, κάτι πὼν μοροῦσε ἴσως νὰ τὸν πικράνῃ ἀγιάτρευτα. Ἐπὶ τέλος ἐπῆρα τὴ μεγάλη ἀπόφαση, ὥπλισα τὸ κ ο ν τ ἄ κ μου, ἀφοῦ κατὰστρομα μὲ ὅλες του τὶς λεπτομέρειες τὸ σχέδιο τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ξεκίνησα γιὰ τὴ Δεξαμενὴ, σὰν ἄνθρωπος, πὼν πηγαίνει νὰ κἀνῃ κάτι τί, πὼν δὲν ἔχει ξεκαθαρίσῃ, καλὰ-καλὰ, στὴν συνειδήσή του, ἂν εἶνε μὴ ἀγαθὴ πράξις ἢ ἓνα ἐγκλημα.

Τὸν βόηθα, ὅπως περίμενα, μέσα στὸ καφενεῖο τῆς Δεξαμενῆς, καθισμένο μὲ τρεῖς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ. Ἡ παρουσία μου, μὲ ὅλη τὴν εὐχαρίστηση, πὼν μοῦ ἔδειξε, μοῦ φαίνεται πὼς τὸν εἶχε ἐνοχλήσῃ κάπως. Μοῦ εἶπε νὰ καθίσω καὶ μοῦ παρουσίασε τοὺς φίλους του, μ' ἕναν ξηραυτικὸ σεβασμὸ στὰ πρόσωπά του. Εἶχα φοβηθῆ ἴσως—μάταιος φόβος—μήπως δὲν τοὺς φροθῶ ὅσο ἔπρεπε καλὰ καὶ θέλησε νὰ μὲ προκαταλάβῃ, προσπαθώντας νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ μεταθέσῃ τὸ κέντρο τῆς βαρύντηστος στοιῶν αὐτοῦ ἀνθρώπου. —Τοῦλόγου τὸν ἀποδοῦ—μοῦ εἶπε παρανοιάζοντας τὸν πρῶτο—εἶνε στοικὶς φιλόσοφος. Μὰς λέει πολλὰ ὄρατα πράγματα...

Ἦτανε σὰ νὰ μοῦλεγε :

— Γιὰ τὸ Θεό, μὴ μὲ προσέξῃς ἐμένα. Πρόσεξε τὸ στοικὶ φιλόσοφο...

Δὲν ἤθελε, μὲ κανένα τρόπο, νὰ ἐπικιήσει τοὺς φίλους του μὲ τὴ δόξα του. Δὲν ἄργησα, ἐννοεῖται, νὰ μαντέψω τὴν κρυφὴν τοῦ ἐπιθυμία. Κάθισα κοντὰ τους, εἶπα λίγα καλὰ λόγια στὸ «στοικὶ φιλόσοφο», ἕναν γηραιό πὼν εἶχε δεχτῆ τὸν τίτλο του, χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ καλὰ-καλὰ τὴ σημασία του, καὶ προσπαθῆσα ν' ἀκουμπήσω, μὲ τρόπο, τὸ κ ο ν τ ἄ κ μου σὲ μὴ καρέκλα, χωρὶς νὰ τὸ προσέξῃ ὁ Παπαδιαμάντης. Ἡ τακτικὴ μου ἦτανε ἢ νὰ τοῦ ἀρκάσω κανένα ἐ ν σ τ α ν τ α ν ἔ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ἢ, ἂν δὲ τὰ κατάφερα ἔτσι, νὰ τοῦ κἀνω τὴν πρότασή μὲ τέχνη. Φοβόμουν, ὅτι ἂν τὸ μάτι του ἔπαιρνε τὴ φωτογραφικὴ μηχανὴ καὶ καταλάβαινε πὼς εἶχα πάει ἐκεῖ ἀποφασισμένος νὰ τὸν φωτογραφίσω, αὐτὸ θὰ τὸν διεθέτε κακὰ καὶ θὰ μοῦ χαλοῦσε, ἀνεπανόρθωτα τὴ δουλειά μου. Ἐκείνο, πὼν φοβήθηκα ὅμως δὲν τὸ γλύτωσα. Τὸ μάτι του ἔπεσε ἀπάνω στὸ κουτί τῆς μηχανῆς καὶ μοῦ εἶπε, μὲ κάποια ἀνησυχία, σὰ νὰ μάντευε τὸ σκοπὸ μου :

— Τί εἶνε αὐτὸ τὸ κουτί, ποῦξες μαζὶ σου ;

Τί ἔπρεπε ν' ἀπαντήσω ; Ἀπάντησα μ' ἓνα ψέμμα, πὼν μὲ κἀνε νὰ ντρέπωμαι ἀκόμα.

— Εἶνε, τοῦ εἶπα, θερμοκαυτήρας... Ἐνα ἱατρικὸ ἐργαλεῖο...

Χαμογέλασε πικρὰ, γιὰ τὴν ἀπάτη πὼν τοῦ ἐτοίμαζα, ἀλλὰ διαβάζοντας ἴσως περισσότερο στὴν διάθεσή τῆς ψυχῆς μου, μοῦ εἶπε μὲ μὴ χριστιανικὴ ἐπιείκεια, πὼν ἔκανε βαρύτερη τὴ μεταμέλειά μου :

— Μὴ μὲ γελᾶς... Σέρω τί εἶνε αὐτό. Εἶνε αὐτὸ πὼν λένε κοντάκι.

Δὲν μοροῦσα νὰ κρυφτῶ περισσότερο. Σεμολογήθηκα τὴν ἀνομία μου, μὲ πραγματικὴ συντριβὴ καὶ, ἀφοῦ ἔλαβα «ἀφῆσιν ἁμαρτιῶν» ἂπ' τὸ μεγάλο χριστιανό, πὼν ἦταν ὁ Παπαδιαμάντης, προσπαθῆσα νὰ τοῦ ἐξηγήσω τὸ σκοπὸ μου.

— Κι' ἂν ἤθελα νὰ σὲ φωτογραφίσω, Ἀλέξανδρε, τί κακὸ βλέπεις σ' αὐτό ;

— «Ὁδ ποιήσης σεαυτὸ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα»... μοῦ εἶπε μ' ἕναν τόνο αὐστηρὸ καὶ ἐπίσημο.

Τὸ ρητό, πὼν μοῦ εἶχε ἐπαναλάβῃ ἦταν σὰν κατηγορηματικὴ ἀγνοση. Ἄλλα δὲν ἀπελπίστηκα. Προσπάθησα νὰ τοῦ ἀγγίξω μὴ εὐαισθητὴ χορδή.

— Ἐπὶ τέλος, τοῦ εἶπα, δὲν εἶσαι ἐσύ, πὼν μοῦ ζήτησες νὰ σὲ φωτογραφίσω. Σκέψου, πὼς μοροῦσα νὰ σοῦ πάρω τὴν φωτογραφία σου, κ' ἐγὼ καὶ κάθε ἄλλος, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃς. Δὲν θέλησα ὅμως νὰ κἀνω κάτι, πὼν δὲ θὰ ἦτανε σύμφωνα μὲ τὴ θέλησή σου. Ἐπειτα, κάνοντας τὴ φωτογραφία μας, δὲν τὴν κἀνωμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας. Ἀῆριο θὰ πεθάνουμε. Οἱ ἀνθρώποι μας, πὼν μὰς ἀγαποῦν, θέλουν νὰ μὰς ἔχουν ἀκόμα μπροστά τους καὶ νὰ μὰς θυμοῦνται. Γιατί νὰ τοὺς στερήσῃ κανεὶς αὐτὴν τὴν τελευταία παρηγοριά ; Γιὰ συλλογήσου, μὴ στιγμὴ, τὴ χαρὰ, πὼν θὰ νοιώσουν οἱ ἀδερφάδες σου, ὅταν λάβουν τὴ φωτογραφία σου, πὼν θὰ τοὺς στείλω. Γιατί νὰ μὴν τοὺς δώσῃς αὐτὴ τὴ χαρὰ ;

Φάνηκε πὼς ἄρχισε νὰ λυγίσῃ. Ἄλλα δὲν ἦτανε τόσο τὰ ἐπιχειρήματα μου, πὼν τὸν εἶχαν κἀμῃ ν' ἀλλάξῃ γνώμη. Περισσότερο ἦτανε ἡ ἐπιθυμία του νὰ μ' εὐχαριστήσῃ. Καὶ μοῦδωσε νὰ τὸ καταλάβω.

— Ἄς εἶνε... μοῦ εἶπε. Ἡ φίλια νίκησε τὸ ζορμπαλίκι.

Ἀντιγράφω κατὰ λέξι, τὴ φράση του, ὅπως τὴν ἀκούσα. Τὴ χαριτωμένη, ἀλήθεια, διατύπωση, τῆς ψυχολογίας του. Ἡ ἀντίστασή του στὴν ἰδέα νὰ φωτογραφηθῇ, ἦτανε τὸ «ζορπαλίκι» του, ἡ παλληκαριά του, δηλαδή, ἡ ὑπερηφάνειά του. Ἡ φίλια εἶχε νίκησῃ τὸ «ζορμπαλίκι».

Μὴ φορά ὅμως, πὼν πήρε τὴν ἀπόφασή του, βιαζότανε νὰ τελειώσῃ, μὴ ὡρα ἀρχίτερα, ἢ δοκιμασία του.

— Ἐλα... μοῦ εἶπε. Νὰ τελειώνουμε...

Φανταζότανε πὼς ἡ φωτογραφία μοροῦσε νὰ γίνῃ «ἐπὶ τόπου», μέσα στὸ καφενεῖο, ὅπου τὸ φῶς ἦταν ἄθλιο. Τοῦ παράστησα, ὅτι πρέπει νὰ βγοῦμε ὄσω στὸ φῶς. Ἡ πρότασή μου δὲν τοῦ καλοῦθε. Σέροντας τὴ νευρικότητά του, φοβόμουνα ὅτι, ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ, μοροῦσε ν' ἀλλάξῃ γνώμη, νὰ μετανοιήσῃ γιὰ τὴν ἀπόφασή του καὶ νὰ εἶνε χαμένες ὅλες μου οἱ προσπάθειες. Γιατί τίποτα πιά δὲ θὰ μοροῦσε νὰ τὸν ἠμερέψῃ. Ὅταν τὸν εἶδα νὰ σηκώνεται καὶ νὰ μὲ ἀκολουθεῖ ὄσω ἀπὸ τὸ καφενεῖο, δὲν πίστευα τὰ μάτια μου.

— Ποῦ θέλεις νὰ πάμε ; μοῦ εἶπε στενοχορημένος.

Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὴ δύση, του καὶ οἱ τελευταῖες του ἀχτίδες ἔπεφταν εὐνοϊκὰ στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ καφενεῖου. Σὲ μὴ γωνιά, καλὰ φωτισμένη, ἦτανε μὴ καρέκλα.

— Κάθεσαι σ' αὐτὴ τὴν καρέκλα, Ἀλέξανδρε ; τοῦ εἶπα. Σὲ δυὸ λεπτὰ θὰ τελειώσουμε.

— Νὰ καθίσω... μοροῦμοῦρισε.

Κάθησε, ἔσκυψε τὸ κεφάλι του ἀπάνω στὸ στήθος καὶ σταύρωσε τὰ χέρια του ἀπάνω στὸ μαστοῦνι του, πὼν κροτοῦσε ἀνάμεσα στὰ πόδια του. Δὲ θὰ μοροῦσε νὰ τοῦ δώσῃ κανεὶς μὴ πόδα, πὼν σύμφωνα μὲ τὴ φύση του, καὶ τὸ χαρακτῆρα του ἂπ' τὴν ἀσκητικὴ αὐτὴ πόδα, πὼν εἶχε πάρῃ μοναχός του. Ἦτανε τυχαία ἢ πόδα αὐτὴ ; Ἦτανε μελετημένη ; Δὲν ξέρω. Ἄν ἦτανε τὸ δεύτερο, πρέπει νὰ πιστέψῃ κανεὶς, ὅτι καὶ ὁ πῶ ἀπόκοσμος ἀσκητισμὸς ἔχει τὴ φιλαρέσκειά του. Στάθηκα ἀντίκρου πὼν, βιασικὸς μὴ μοῦ χαλάσῃ τίποτε τὴν ὑπέροχη αὐτὴ σύνθεσι, πὼν εἶχα μπροστά μου, καὶ τοῦ πήρα δυὸ «ἐνοστανανὲ» στὴν ἴδια πόδα.

Στὸ μεταξὺ αὐτό, δυὸ—τρεῖς ἀνθρώποι τοῦ καφενεῖου καὶ ἓνα παιδάκι εἶχαν μαζευτῆ γύρω μας νὰ ἴδωσιν τὸ ἀνέλπιστο θέαμα. Αὐτὸ τὸν εἶχε ἀνησυχῆσῃ. Γύρισε στενοχορημένος καὶ μοῦ εἶπε Γαλλικά, αὐτὸς, πὼν δὲν εἶχε μεταχειρισθῆ ποτε τοῦ ξενῆ λέξι στὴν ὁμιλία του, ἂν καὶ ἤξερε φιλολόγικα καὶ τὰ Γαλλικά καὶ τὰ Ἀγγλικά :

— Nous excitons la curiosité du public...

Τὸ... «κοινό», πὼν τὸν ἔκανε ν' ἀνησυχῆ ἦτανε, ἀπλούστατα, οἱ τρεῖς ἀγαθοὶ ἀνθρώποι τοῦ λαοῦ καὶ τὸ παιδάκι.

Τὸν εὐχαρίστησα, πῆρα μαζὶ μου τὸ φωτογραφικὸ κουτί, πὼν ἔκλεινε ἓνα θησαυρὸ γιὰ μένα, καὶ κατέβηκα στὴν πόλιν νικητῆς καὶ τρομπυχοῦς. Μήπως εἶχα ἀδικῶ ; Ἡ μόνη μου ἀνησυχία ἦτανε μήπως δὲν ἐπέτυχαν οἱ πλάκες.

(Ἄκολουθεῖ)

Καὶ τὸ Νίρβαν